

Vezelverwerkingshubs: urgentie om op te schalen

Met het Vernieuwersnetwerk waren we in april te gast bij de GKB Groep in Barendrecht. Daar kregen we een toelichting op het bedrijf, gingen in gesprek over vezelverwerkingshubs: nu en naar de toekomst en werden provinciale subsidies bekend gemaakt voor twee circulaire doorbraakprojecten.

De GBK groep is een veelzijdig familiebedrijf. Vanuit de verwerking van riet, biezen en rijshout is de Barendrechtse onderneming gegroeid tot een volwaardig en innovatief groenaannemer met een eigen ontwikkelbedrijf van groenmachines en 230 vaste medewerkers.

„We doen het voor de volgende generatie”, zegt Arjan Kraaijeveld, directeur GKB Realisatie. „Daarom zijn wij ook actief in circulair werken.” Dat gaat van het maken van bokashi van maaisel, tot een houtzagerij in samenwerking met de Roteb en de gemeente Rotterdam om het stadshout in de stad te houden. Van natuurvriendelijke overs aanleggen tot oude windmolenwieken omtoveren tot speeltoestellen. Het bedrijf schakelt nu langzaam over op emissieloze voertuigen en machines. „We staan met elkaar voor grote uitdagingen. We moeten met elkaar de wereld een stukje beter maken. Duurzaamheid heeft voor ons altijd geld opgeleverd.” Grote uitdaging: de vervuiling van reststromen.

Vervolgens gingen we in groepen uiteen om door te praten over kansen voor vezelverwerkingshubs.

Tot slot maakte gedeputeerde Meindert Stolk de circulaire doorbraakprojecten bekend die een subsidie ontvangen.

1. Verkenning wat er al is

In een eerste verkenning naar de potentie van (vezel)verwerkingshubs in Zuid-Holland heeft OverMorgen geconstateerd dat er een sterke wens bestaat voor een nieuwe verwerkingslocatie. Ruimte is in de provincie echter schaars. Om hier eerlijk invulling aan te geven denkt de provincie aan een coöperatieve vorm. Een plek waar zowel verwerkers als makers verenigd zijn.

Arjan Kraaijeveld (GKB), Leendert Verhoeven (aannemersbedrijf M.J. Smits), Aletta Mertens (procesbegeleider), Klaske Postma (VanHier en Dijkshoorn), Jolanda van 't Woudt (gemeente Rotterdam), Herrejan Venema (Waardewenders) gaan in gesprek met OverMorgen.

Wat zijn kansen en bedreigingen en hoe zetten we eerst stap in een concrete verkenning naar een locatie?

Klaske: Stap 1 is van reststroom naar grondstof en dan van grondstof naar bijv. plaatmateriaal. op korte termijn is er urgentie om op te schalen. We zitten nog steeds vooral in een liniaal model. Het coöperatieve gedachtegoed kunnen we ontwikkelen met een doorbraakproject.

Arjan: Coöperatief als voorwaarde voor vestiging? Is dit wensdenken of realistisch. Ik ga niet met een concurrent in een hub - want ze stelen onze ideeën -, wel met andere bloedgroepen. En het moet volume hebben. Circulair is prima. Mijn omzet haal ik nu nog wel ergens anders, want je moet wel 's avonds eten.

Herrejan: Begin je vanuit aanbod of creëer je eerst vraag vanuit de markt?

Arjan: Je hebt altijd afnemers nodig. Natuurlijk moet je ook de markt ontwikkelen en dan volgen afnemers. Maar er is vooral meer volume nodig. Als je iemand vindt die het belangrijk vindt dat zijn doosje van gras is gemaakt, gaat de boel draaien.

Hoe gaan we veenvervangers maken zodat veen uit Baltische Staten niet meer hierheen komt? De provincie moet zeggen: we doen het niet meer. We kopen veenvervangers in.

Klaske: wij werken bij een groenverwerker die ons de ruimte biedt, hulpmiddelen en coulant is in de huurprijs.

Ik heb een ander doel: ik wil het principe aantonen, pilots doen en daarop verder ontwikkelen. Ik deel ook de kennis voor de verwerking. Ik zie andere startups niet als concurrent en wil vooral startups verenigen.

Het is realistisch, maar op mini-schaal coöperatief.

Onze producten, zoals tafelbladen, wanden moeten zich ook eerst goed bewijzen. Dat duurt een paar jaar. Ik merk dat de vraag groeit. We moeten nu 9 van de 10 keer nee zeggen. Wij zitten in de productie, niet in de reststromen. Hoe kunnen we de verschillende reststromen groter maken? Iedereen is op zoek naar geld, investeerders. Daarin ben je wel concurrent. We worden in de concurrentiepositie geduwd.

In de lineaire economie ben je klein of moet je miljoenen tonnen verwerken. In een circulaire economie zit daar een model tussen.

Herrejan: er is nu te veel vrijblijvendheid dus kun je niet opboksen tegen lineaire producten en productie. Er zijn bovendien te weinig locaties. Of we moeten bestaande ombouwen.

Kansen en bedreigingen en wat is nodig?

- Urgentie om op te schalen.
 - Meer volume, van verschillende reststromen
 - Experimenteerterruimte: letterlijk (verwerking) en qua regelgeving: hoe kan het wel?
 - Investeringsgeld en ruimte
 - Geen concurrent in één coöperatie, wel meerdere startups die elkaar aanvullen
 - Minder vrijblijvendheid; Circulair inkopen, niet-circulaire producten niet langer inkopen, ook verbod in de keten (veenvervangers-veen uit Baltische staten)
 - Afnemers
 - Bewijslast (levensduur etc.) aantonen voor producten kost tijd.
 - Bestaande locaties ombouwen
 - Inzicht: wie heeft nog meer belang bij hoogwaardige verwaardiging?
- Gevaar bestaat dat alle reststromen worden weggekaapt voor biobrandstof.

2. Ontwikkelen van de vezelverwerkingsmarkt: overheid in actie

Aan tafel met Hillebrand Breuker, projectmanager bij [Steengroen](#) over o.a. geleerde lessen uit [Grass2Grit](#), een experimenteel bedrijf waarbij van bermgras dooimiddel voor gladheidsbestrijding (van het grassap) en wegmeubilair (van de vezels) gemaakt werd.

Hoe moeten we verder?

Hillebrand Breuker leidt in: na 12 jaar provincie Noord-Holland nu werkzaam bij Steengroen, procesontwikkelaar verduurzaming van de buitenruimte en impact maken. Net gestart met 10 mensen.

We moeten grootschalig iets doen, massa = kassa. Onze ambitie is om nu voor grootschalig te gaan, met partijen die hier langjarig, 10 tot 20 jaar, achter willen staan. In elke fase van innovatie komt er een 0 bij - Van 4 miljoen naar 40 miljoen naar 400 miljoen. Grote investeerders zijn hier nu niet.

Denk aan zuivelfabriek: die stopt er gras in op serieus grote schaal. Er zijn nu 2 producten: verkeersmeubilair & dooimiddel - groene drab uit het gras raffineren – zuiver sap met mineralen onderzoeken voor gladheidsbestrijding. In lab al goed gelukt, maar in werkelijkheid is de stap nog niet gezet.

Wat is nodig? Het grote geld en procesontwerpers om echt een groot plan te maken. En de winst te maken om te kunnen innoveren.

Hierover ontstaat gesprek/ discussie:

- Zoals we hier zijn bij GKB: Familiebedrijven hebben de lange adem, kijken veel verder. Je moet een goed eindproduct hebben, en de volgende stap in de keten willen verbinden.
- In de opkomende wereld van eco-villages en tiny houses, anders wonen en tijdelijk wonen. Daar zit een enorme markt voor de vezelverwerking. Is de vraag er al voldoende?
- Drie jaar geleden waren we optimistischer over 'verwaardig'. Om allerlei redenen zie ik nu stapjes terug. Nu is het makkelijker om het niet te doen. Dit wordt herkend door anderen. Wel een uitdaging: Iedereen staat op de rem vanwege de energieprijzen
- Ook dat is ontwikkeling: ga je zelf de energie winnen? Voortduren kiezen. Combi met andere processen is nodig.
- De schaal is wel echt een vraag (Janna). Over wol: 1,5 miljoen kg per jaar in Nederland. Gras hebben we mega-veel; is de kwaliteit goed genoeg, is de bereidheid er om het te organiseren?
- De techreuzen zijn niet per se een voorbeeld voor opschalen: de pioniers zijn snel rijk en gaan op Ibiza zitten...
- Ooit zullen we alles van gras verwaarden. Met veel producten die van alles en nog wat bieden. Als mensen hebben we dat nodig. Verdienmodel zit in de bodem en niet ten koste van de bodem.
- Eerst kiezen wat je gaat maken. Nu wordt er altijd een keus gemaakt: het goedkoopste, het beste. De toekomst wordt **meervoudig verwaarden**.
- **Rol overheid:** Voor grootkapitaal: moet je de overheid betrekken. Vanuit een coöperatie-gedachte, iedereen onderdeel van het probleem maken.
- Meervoudig! En mensen betrekken.
- Ecologie in de omgeving is onze verantwoordelijkheid.
- Liefst een aannemer contract geven in het beheren van bermen en je gaat concurreren met andere beheerders financiële prikkel om het maaisel zo schoon mogelijk aan te leveren. Als overheid meedenken wat er wel of niet kan.
- Ervaring opdoen, doorzettingsvermogen.
- Rendement van publieke stroom moet niet van private partijen worden.

Hillebrand ziet dit net anders: Model als HVC: Huisvuil gestort, centrale neerzetten om dat afval te verwerken. Zo zou je ook een grasfabriek neer kunnen zetten.

Het gaat niet alleen om rollen, ook voor rolopvattingen. NU met circulair werken: allemaal even achterom kijken en vooruit kijken. Als overheid kijk je alle kanten op. Het wordt veel meer fluïde waar je van bent. Verantwoordelijkheden delen en optellen. En dat is nieuw. Dit staat op gespannen voet met aanbestedingswereld enz. Zo ontwikkelen we een andere manier van geld verdienen: waarden vermeerderen.

En er wordt een voorbeeld van Rotterdam verteld, hoe zij vanuit de gemeente de nieuwe rollen probeert aan te gaan met partijen in de stad. Een hele puzzel, zowel extern als intern.

3. Wet- en regelgeving

Henk de Bruin en Laura Melkert van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid gaan in gesprek over de wet- en regelgeving die komt kijken bij het opzetten van vezelverwerkingshubs.

Vragen en opmerkingen:

- Gelijke speelvelden binnen OD's, zittende bedrijven kunnen worden benadeeld;
- Veel verschillende eisen per omgevingsdienst.

- Handhaven van het toepassen van Bokashi tav grond/grondbank kwaliteit en tarieven en andere strenge eisen (men ziet dat Bokashi elders gewoon gebruikt wordt, terwijl het niet is toegestaan en wellicht dan ook de kwaliteit niet gecontroleerd wordt)
- Producteisen zijn lastig: er zit geen rek in de normering. Bijvoorbeeld tegel van o.a. bagger: productwetgeving NEN conflicteert met duurzaamheidseisen overheid in bestekken ed.
 - waar zijn de nuanceringen binnen de productdefinities; te strak. Maar wat is de rol van de overheid?
 - Henk vindt: bij NEN normeringen moet de overheid een vinger in de pap hebben m.b.t. duurzaamheidskaders)
- Moederbestek door opdrachtgevers; beïnvloed door belangenpartijen? Het kan ook een tandje minder of overdreven eisen bijv. te dikke isolatielaag, omdat bagger zou kunnen afbreken. Er is ook onderhandse aanbesteding waar het eigenlijk niet kan.
- Langdurige processen bij goedkeuringen etc. bijv. plaatsing op Aa-lijst
- Te veel regelgeving ook t.a.v. productregelgeving en kwaliteitseisen
- Tegenstrijdigheden in interpretaties van wet- en regelgeving (voorbeeld was dB geluid discussie). waar moet ik aankloppen? Wie beslist er?
- Toelichting op de getallen etc. in regelgeving/eisen etc.? Het waarom moet ook duidelijk zijn. (bij milieuregelgeving overigens vaak wel ruime toelichting).
- Graag klankbord functie bij OD's
- Omgevingswet: consequenties zijn nog onduidelijk. Wat voor gevolgen bijv. m.b.t. bestaande bekende BRL's bodem. Duidelijke beslisboom is nodig.
- Hoe zorg je dat de kwaliteit geborgd wordt? Maar dan heb je wel wéér een certificaat erbij.

Wensen:

- Oprichten van een onafhankelijke commissie waar je naartoe kan als ondernemer als je het niet eens bent met de ambtenaar. Dit ging ook over de verschillende interpretaties.
- Behoefte aan het scheppen van een landelijk circulair kader.
- Experimenteerruimte à het voorbeeld van de tomaten(planten)kweker: afval versus bijproduct.

We hebben het ook nog gehad over de Japanse duizendknoop (invasieve soorten): wanneer heeft/verliest het de status plant of snipper? Hoe toets je dat?

Peter Oei LNV: innovatie glastuinbouw; er is een publicatie m.b.t. Reststromen!